

МАНЧЕСТЕР
JHUKRDUP²

MANCHESTER, N
JHUKRDUP

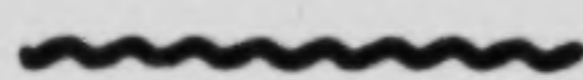
Лист шинкаря до чорта

З ВІДПОВІДІЮ

і иньші оповіданя.

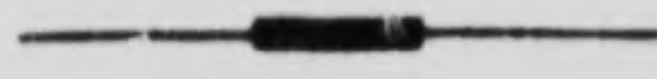

ПІСЛЯ РІЖНИХ АВТОРІВ І ОПОВІДАНЬ
НАРОДНИХ.

Ч А П И С А В

П. І. БОЖИК.

З друкарні „Канадійского Фармера“, Вінніпег.

HV5308

B69

ДО ПЕРШОГО ВИДАНЯ.

Пускаючи сю книжочку у світ між люди, запри-
мічую, що она є в части користна нашому народови а
особливо молодіжи. Перше: „Лист шинкара до чорта
і відповідь“ користні тим, що виводять по змозі той
факт, що є руїною ма? рияльною і моралі, власне тим
людям, що вживають напйтків кріпких на всяких
сходинах більше або меньше. Поважаний читач за-
примітить певно, що дійсно оно між нашим народом
буває так, і старати ся ме бодай в части, щоби усу-
нути се з поміж свого любимого народа. „Оповіданя
народні“ — легенди — котрі я отсе зібрав між лю-
дьми, переходять від уст до уст в народі; они также
користні не лиш молодіжи а по части й старшим лю-
дям. До них прислухують ся старші люди, а слу-
хаючи забувають хоть на часинку о своїм горю і не-
достатках. Діти котрі уміють троха читати, читають
сі річи любійше ніж иньші хотьби навіть і найполез-
нійші книжки. Сим они отже впоюють в собі любов
до читаня і виробляють систему як запам'ятувати і
иньші хосенні річи.

Оповідати або читати, не лише на нашій мові, а
й на иньших мовах, ні що иньше як котрий будь ін-
струмент або приряд що ріжнить ся ліпшостию в по-

рівнанню одного з другим. Приміром: оден може оповідати добре, другий ліпше, иньший ще ліпше. Так само і писати: пишуть гарно і пишуть гарнійше.

Я не могу хвалити ся гарним висловом річий і вивести в нашій літературній мові так гарно як сего она вимагає, однак над сим не зупиняюсь! Бо пишучи се, надіюсь, що всякий читаючий отсей жмиток речень запримітить певно, що ними не розстроюю братню любов, сьвятість та мораль в народі своїм, а радше стараюсь по змозі сим-тим піддержати те, що користне нашому люду і вбити все те негідне, через що гасне в народі мораль, честь і добробит.

Єсли ми не візьмем ся до праці на народній ниві зглядом поліпшеня нашого брата, то чекає нас очевидячки жебрача торба! Іменно наші брати — робітники, що денно пропуцовують легонько але тяжко запрацьований гріш на напитках і т. и., не знають як завтра стояти муть з простертою рукою по милостиню, просячи у чужих людей в кождім місті. Тож молю всіх відчуваючих горе нищого брата, причинити ся до праці над його недолею яка через його необачність ширить ся без упину. За се люди хвалитимуть працюючих і Бог благословити-ме працю.

П. І. Б о ж и к.

Лист шинкаря до чорта.

„До Його Люципирської власти і всего пекольного табору в справі спільної праці на поли людства!“

Повідомляю Люципира і весь пекольний табір, що я отворив склад з ріжними напйтками: вином, пивом і горілкою, і так штучно з'умів заправити марффу, що хто тільки раз покуштує сього трунку, то він не покине його і лиш в ньому находити-ме осолоду. Отже ціль моя, щоби з'єднати до напйтку як найбільше людей і забрати від них все що они мають: гроші, худобу, поле і все, тож конечно треба щоби они як найчисленнійше заходили до мого складу. А твоя річ робити, щоби вони чинили переступства повняли гріх перед Богом, почім слідувалиб їхні тіла і душі в твої руки. Я вважаю, що нам треба злучити ся до купи і справа вийде гладко як по маслі; для того ж конечно нам завязати спілку. І так: ти до мене провадь перше всего молодіж, а я постараюсь так збунтувати її, щоби відверталась від послуху своїх родичів, та не ішли за кличем моралів і добрих діл, а щоби плекали в собі упадок чести і сьвятости, та будували собою найпостиднійші товариства і найгірший переступ закону Божого. Се перша і найважнійша точка, щоби нам завабити сю верству до пянсьтва, а певно використаєм із сего я і ти. Бо на чім

же полягає більша вага людського розвитку, як не на молодіжи? Молодіж зіпсувати, бо она немов підвалина під будинком, а тоді під'упаде весь людський рід морально і духовно. Она тоді не буде корити ся старшим людям, і науки Христової не буде слухати. Сьвятість і добрі звичаї она кине об землю і в неї се не буде нич,—мізерія та глупість от що буде. В церков ходити не будуть, коли правити меть ся слово найбільшої вочисти, тоді они будуть грати в карти, сьнівати скверні пісні, та приговорювати пусті слова, від яких встидно християнському імени, словом таке чинити муть, що послідне та нікчемне. Біблія в них не буде цінною книжкою, а книжки переповнені глупостями будуть в них осолодою. Зле діло в них буде добре, а добре — зло, буде в них підлотою. Они хапнуть ся послідної мізерії. За той предмет возмуть ся, що погубить їх. Деморалізація, як тісто на дрізжу, рости ме, доми роспусти побільшать ся. Крадіж, убійство, ненавість і шахрайство загорнуть під себе більшість людства. Они відцурають ся своєї рідні, батьків і материй, братів і сестер, ними встидатимуть ся. Своє рідне їм обридне, а чужого не вгонять—лишуть ся ні на сїм, ні на тім. Се буде причина мого трунку! Отже коли так поступлять із замолоду то без сумніву і на старість так чинити муть, а на решті всі они у твоїй пащі опинять ся через заслуги злих діл.

Родичі через злий поступ дітий впадуть у торбу-ту і також приходити муть до мого складу, щоби на-

пити ся трунку, а котріб хотіли тверезо жити, тих ти намовляй, щоби приходили до мене. Я до них як брат заговорю, прихильно заманю солодкими словами, вдам перед ними, що приятель я їх, і так загорнимо цілій загал людства. Мій напиток не тільки що забере від них гроші, поле і весь їх заробіток, а спине також все те, що прямує до всякої доброї мети—до просвітнього розвою. Всякий моральний розвій се колода перед деморалізацією, але в сей спосіб він буде приспаний в них. Про школу їм буде байдуже; она в них буде першим і найбільшим ворогом в їх очах. Церкви їм тоді не буде треба, скажуть, що без неї буде їм добре; попи її видумали — так скажуть — бо звідси пливе струєю дійсна правда, а проти всякої правди они виступати муть. Читальні або иньші добрі заведеня їм і на думці не будуть. Їхні діти рости муть без науки, а про домашне вихованє они і понятя не матимуть, бо родичам буде байдуже щоб діти мали домашню науку, они будуть перекидати ся в хаті без встиду гидкими словами в присутности дїтній, котрі се безусловно переймуть. Весіля, хрестини, празники чи иньші сходини, всегда будуть відбувати ся із напитками. Я певний того, що навіть родичі малим дітям при грудях давати муть пити. А если би якась одиниця не хотіла пити, жилаб тверезо і навчала добре своїх дїтній і як що ти не зможеш наклонити її на нашу сторону, то намовляй тих людей що пють, щоби ті їх підмовляли. Не поминай причинити ся намовою

навіть і вчених людей, щоби й они пили. Судовим і всяким иньшим ученим най запахне також чарка, бо нисші кляси людей на них позирати муть і брати приклад із них, тож коло них на мою думку працюй. Отже коли більшість людей пити ме, то я збогачусь їхними маєтками, а ти ділами які они чинити муть бо знаєш, що по тверезому тільки гріха не вчинять, що по п'яному і хоть що хочеш кажи, то дорога до твого царства мусить бути всипана гріхами а п'яньство як сам знаєш кінчить ся убійством, рабівництвом, злодійством, шахрайством і прелюбодійством. Звичайно на тім кінчить ся, що приводить до гріха, а гріх се твої овочі без котрих ти не маєш найменшого права до людей. Тож працюймо спільно, а користь буде тобі і мені.

Очікую нетерпеливо на відповідь в справі помочи взглядом лапаня людей в наші сіти.

Остаюсь з поважанем

Властитель складу напиків.

В І Д П О В І Д Ь .

„Доброзичливий приятелю і дораднице мій зглядом обставин скріпити моє пекольне царство і наповнити пропасть огненну людськими душами!

В імя нашого начальства, що до єдності і спільної праці, щоб загорнути нам весь людський рід,

позволю собі сказати отсим кілька слів в відносинах до твої пропозиції і моїх поглядів в справі загорнення людей в наші сіти.

З щирого серця і радної душі годжу ся на твої погляди і пропозицію в сій справі, позаяк чимало вже глядав за людиною котраби була склонної вдачі такої саме як ти, щоби так хитро вмів придумати способи зглядом лапаня людства — і не міг знайти. Вправді твоїй трунок причина всего злочину і упадку моралів і духового життя. Я, і сам гонив ся думками як голоден лев з розявленою пащею за здобичею, і не міг нич придумати щоб було згубою для людей, і всі мої заходи не принесли великого успіха по собі.

В справі злочинств я вислав демона — найхитрішого чортягу, одного найлучшого із нашого табору, щоби підмовляв людей до мордерств і правда, з'умів немало преобріти сим чином людських душ, але однако не годен був зіссувати весь загаль. Рівночасно вислав демона в справі позбути людей від чести а завести розпусту і ненависть, та щоби він змів з лиця землі людську мораль в загаль. Сей таксамеж зробив багато беззаконя між людьми. Підмовив він молодців, що звели з дороги чесних, невинних дівчат і знівичели їх, але не всіх. І хоть они були без чести, всеж таки не погибли з гріхом душевним а то через ласку Христа, мого найбільшого ворога, задля причини що були тверезими і що каялись, стали ся ревними послідователями Його царства. На се я не звертав найменшої ваги, що люди не всі

попали в гріх, а все таки вислав демона щоби підмовляв людин до заздрости земних скарбів, а навіть сам він в золоті їм появляв ся, тож і се не принесло численних успіхів. Правда, люди зинавиділи одні других задля маєтків, бо всякий хотів мати більше ніж другий. Господь за се, що они зненавиділи одні других, післав на них кару. Взясась між людьми зараза, вибухла війна, до того ще й голод наступив. Люди сего страшились і почали о поміч вдаватись до Бога а не до роскошій. Погинуло немало на війні але не всі они впали в огненний ад, а тільки ті, що не хотіли каяти ся, отже небо так богато зискало як пекло, а може й більше.

Через наслідок моїх невдач здобути собі більше царство як Бог, серце моє почало охолодати, бо бачу в сему можливість упадку мого царства в загалі. Сей неповід вдачі не на мою руку, лежить власне в поступі книжки Євангелія. Ся книжка таки очевидячки рве із моїх рук множество людських душ. Коби мені яким чином мож її дістати в руки, так бих її зробив аминь в тім моменті, та не мож дістати ніяким способом, бо в ній містять ся множество невичерпаних Божих правд до котрих чортязі ані руш дістати ся, — там щось надсьвяте над цілий сьвіт містять ся в ній.

Однак я духом не впадаю. Пробував не раз бачно приложити своїх ріжних заходів до праці, щоби загорнути під себе все людсьтво, то й тепер із тобою пічну спілку з охотою. І правду кажу, що коли твій

ва до него, їм обриднє всяка сьвятість та мораль. Тоді ми тішити ся будемо оба; ти тим, що загорнеш від них весь їх заробіток, а я тим, що їх діло буде вдоволяти моє бажанє, за котрим гонюсь цілі віки.

Кінчу лист з надією, що наша спілка буде безко-
нечна і зробить найбільший поступ злих діл на все-
му крузі землі.

Підписують ся твій друг

Л ю ц и п и р
і весь пекольний табор.

До чого досело Гриця пянсьтво.

Вже не можна краще жити
Як горілку, пиво пити;
Чим Гриць більше попивав,
Більше мудрости сягав.
Як підтрубив собі добре
То тверезі так не годні,
Ні сьпівати, ні гуляти,
Ні мудрого так сказати.
Голос в него як віз репить,
А чуприна як дріт стремить,
Наче-б вітер роздув гирю,
Не становить ся ні хвилі.
А гуляє не аби як,
Ноги ходять ні сьак, ні так.

Або як тоді що скаже,
Навіть багато не важе.

Засе любить Гриця Сура,
Бо в него добра натура
Бо коли він гроші має
Зараз за горілку дає.
Гриць у корчму як вступає
Жиди честь йому віддають.
Пейсатенький грубий Мойше
Кричить: „Кіксти, Суре, ідуть гости!“
Рухля каправа вже знає,
Зайде у шинок й питає:
„Що хотіли пане газдо,
Пива, горілки чи ще що?
Ми на перед отсе знали,
Всіх напйтків пристарали;
Я вам наллю повну квартиру
Бо чую що вам і варто;
Люди у нас говорили,
Всі, як оден, вас хвалили.
Старого вйта хтять скидати
А вам палицю віддати.
І наш кагал не від того
Потвердив, ви варта сего.
— Ох, коби так мої діти
Могли чесно з людьми жити!“

Гриць почув речі жидівки,
Купив багато горілки.

Скликав людей котрих він знав
І в сей спосіб вїйтом зістав.
Наш Гриць тепер вже вїйтує,
Що ночі в корчмі ночує;
Ранком домів він вертає
Жінку й дітий розганяє.
Так пив він не одну, — добу
Пропив поле і худобу,
Люди з вїйтівства нагнали,
Жиди за довг хату взяли.
Тепер нема за що пити,
Хліба ні за що купити.

* * *

Серед дороги стоїть Гриць і говорить сам до себе:
— Що я наробив, що пропив маєток?
Навіть по п'яному свою жінку вбив;
Двоє дітий люди взяли, троє з голоду померли,
А одно я задушив!
Не знав газдувати як ще мав маєток
А тепер на старість лиха доля жде.
Не маю притулку, ані в що одітись
Усякий п'янюгу від хати жене.
Проклята мати що мене вродила,
Чому не навчила як на сьвіті жить,
Чому не сказала яка доля буде
Єсли не з'умію з майном ся числить.
Хиба сей сьвіт батько, судьба моя ненька
Де я тепер дінусь в сьвіті, сирота?
Цькують собаками, в хату не пускають,

Що їв, де слав, про се ніхто не пита!
Таки й не питають бо гонять від хати,
Усі п'яною так мене зовуть;
А Жиди що взяли спадщину і хату
Коли до них прийду, з хати на двір бють.
Пропала надія, вже на всьо пропала,
Бо ніхто помочи мені не дає;
Ходжу сиротою по під чужі плоти,
Хатів би загинуть — Бог смерть не дає.
А може прибуде смерть коли до мене
Она тільки душу грішную возьме,
А тіло розгниєсь, або з'їдять птахи,
З людьми ніхто мене і не погребє.
Всякому обрид я за неправе діло,
За те що сам не знав як ся шанувать;
Пропив де що було, Жидам дав, пів дармо,
Тепер на розпусті прийде ся вмерать....
Вітер дув сердито, вогкий та холодний,
Висохлим в діброві листом шелестів
А он, під окопом, Гриць бідний зложив ся,
Приходять до його а він вже зомлів....

Розлука з чаркою.

Чарко! ми розлучаємо ся. Ми, котрі жили довгий час разом і були нерозлучні товариші. Ти знаєш, я тебе любив, чарко, я любив тебе більше як свою

жену і дитині своїх, я любив тебе над все у моїм життю. Я любив тебе так, як отець любить свою первородну дитину; як мати любить свою дитину у себе на руках. Моя любов була до тебе, чарко, більша як до чого иньшого, більша як доброго пастиря до свого стада; я любив тебе більше як шкільний ученик любить свою книжку, ось так я тебе любив, чарко! Моя любов була до тебе більша як артист має до свого образу. Я любив тебе більше всіх окрас сьвіта, більше як своє життя. Ти сама знаси що я любив тебе дуже. Щоби покинути тебе мене не перемогли прозьби моїх приятелів, ані мого вітця, ні благання моєї жони, ні сльози моїх невинних дитин, не відвернули мене від тебе; ти знаси що я тебе любив! Я думав що і ти мене так любиш, як я тебе, чарко. О, чарко! ти любиш мене, але не так як я тебе. Ти любиш мене, се правда, але так як кіт любить мишку, як сокіл любить слабу птачку, як вовк любить ягнятко і як диявол любить людські душі, так і ти мене любиш! О, чарко, ти обіцяла дати мені здоров'я а далаєь мені невилічиму хворість, висушилаєь мою кров; обіцялаєь мені багатство а оддалаєь мене в брудні і подерті лахи, пустилаєь мене обдертим у сьвіт на сьміх добрим людям; ти обіцяла мені радість, але зробилаєь мене нещасливим, як по вогні, як маленька дитина по родичах. Через тебе мушу плакати ціле моє життя; ти затримала мене завжди дома тоді, коли треба мені було бути в сьвіті вим і бодрим, коли треба було робити для себе і родини; ти відводила мене від сну тоді, коли треба було мені іти

спати. О, чарко, чарко, що ти зробила зі мною? Я потратив через тебе все: стратив честь перед людьми, стратив маєток! Зерни мені мій веселий дім; верни мені моїх, через тебе опущених любих дітей; верни мені нещасну, з розбитим серцем, мою любов невинну жінку. Верни мені старого, сивого і передчасно умершого вітця, котрому ти була через мене причиною смерти, котрого я через тебе погріб. Верни мені і матір мою, бо через осолоду мою до тебе, она завчасу померла. Верни мені мою успішну і блажену працю, котра робила нашу родину щасливою. Ти її забрала, ти мене жебраком у світ пустила. Я сотворив через тебе великий гріх перед Богом. Верни мені надію на страчену через тебе вітчину небесну, від котрої я відступив. Возьми мою лису і поранену голову, возьми від мене нервову і прагнущу горячу жажду, котра як демон мучить жите моє. Возьми від мене ту неспокійну совість, відміни страшний її погляд для мене про вічний суд. О, чарко, чи ти можеш відмінити справедливий присуд Всемогучого і скрізь присутного Бога, котрий сказав: „Ніякий п'яниця не ввійде до царства небесного“? Чи можеш вибавити мене від страшної кари Божої? Ні, чарко, ні! Ти не в силі зробити се. Ти лиш до гріха приводиш а не до праведности. Гет від мене приятелько некла! Гет від мене сьвященнику беззаконія і Луципирю! Твоє місце приналежности в пеклі, котре приготоване дияволу і ангелам его. Колись я тебе любив, але тепер ненавижу тебе. Ти лиходійниця, ти ширителька зла, ти убійниця

світа, ти нещастє людей, через тебе криминали наповнені людьми, через тебе тихо люди терплять; через тебе лихо коїть ся на світі. Тепер ти для мене противна, як для діавола чесний, богобоязнений чоловік; але люблю моего Господа Бога, котрий вибавив мене з твоїх ворожих сіток, бо сіть твоя се сіть діявольска. Прощай, чарко, тепер я свободний від тебе, бо вже з тобою розлучив ся на віки віков!

ПОГЛЯД ПРАВИТЕЛЬСТВА НА АЛКОГОЛІЗМ ТА ЯК НАМ ЙОГО УНИКАТИ.

Пишучи або оповідаючи се або те, про горівку та про кріпкі напитки взагалі, доходимо до того переконання, що більше лиха коїть ся між людьми через напитки ніж через що иньше. Бійки на сходах стають ся за помочию горілки; утрата маєтку і здоровля, в сьому також її причина, як також веде до крадіжки, до прелюбодійства і всякі иньші причини бувають з пиянства. Продаж голосів при виборах та підтримуване всякої драни у політиці, в сьому горілка замащує очи перед світлом. Отже кудиб ми не оглянулись, находимо те, що горілка є жерело всего зла, она убиток чести, моралів і всего розвитку всюди. Поглядаючи на се наші люди, і прислухуючи ся начеркам против пиянства, стали надорозі непорозуміня. Они кажуть: тут учать проти пиянства, ганблять і карають за него, а там знова по-

зволюють ставити ґоральні і пивоварні і дозволясьь відкривати корчми і шинки кождому, хто лиш корчму або шинк удержати може, і то як по містах, місточках так і по селах.

Се правда. Але треба завважити що ми люди — ми нарід; між нами треба порядку, а щоби його підтримати треба не мало гроши і сі гроші потягають із народа. За мало тих гроши що нарід платить податки від землі, тому правительство пустило в рух ґоральні і пивоварні щоби з сего зискати міліони і з тебе брати і сестро хіснувати в який би се спосіб не було. Нам не треба говорити так як многі не раз кажуть: — Коли є нашитки то шти їх, та що без них ми обійти ся не можемо, бо є люди що не шють кріпких нашитків і їм живеть ся з певністю ліпше як тим що шють. Хто так швидко тиряє свою працю як не той, що шиячить? Хто тратить честь? Хто кадру члатить за шияньство як не той, що не? Хто сидить в заперті більшістю від тих, що алкоголью важивають? Кого жандарми та поліції поличкують як не пяниць? В кого діти так не гарно виховані як не в тих, що шють? На кого чесні люди пальцями показують як не на пяниць? Алькоголізм се марнота людськості, се причина зла, се жерело лиха! Приміром, як би правительство знесло алкогольізм, сим зробило би людий тверезими, уменьшило би сумні наслідки що чинять ся через шиятику. Але оно се не зробить, бо нарід рветь ся до алкогольізму більше ніж до свого власного добробиту і се дуже на руки зискати величезні доходи.

Алкогалізм се для тебе, брате і сестро, сїть. Се твій убійник!

Щоби увійти сего страшного ворога, не треба питати чому правительство не знесе продаж алкогалю. Колиб ся верства люднї, що піддасть ся алкогалізмови так загато преобрїтала яким чином майна як тратить, то яка користь булаб правительству? Хиба не така сама як із тих що тепер з тебе зискають, і чи не все се одно правительству? Правительству тільки розходить ся о те: щоб дохід мати, але чи се мають ниешої верстви люди обдирати виешу та платити аксиз правительству за алкогалї, чи виешна ниешу, і чи Русини займуть ся проинаціями, чи Нїмці або Поляки, — що правительству до сего? Правительству тільки доходу треба!

Питанє, щоби усунути алкогалї, сягає дуже далеко і трудне до розвязки. Хиба лишасть ся до понятя зглядом алкогалїв се, що ними ширше умні люди збогачують ся а менше умні видають за алкогалї свою кервавицю та ще терплять в додаток нечесть в очах умного сьвіта. Правду кажучи, як поглядають на наших братів тут в Америці Англїйці або иньші цивілізовані народи, що вмють числити ся зі всячиною в порівнаню до наших братів робітників-нуждарів, що не вмють оглядати ся, як кажуть, на задні колеса, а тратять свій заробіток і також людське званє своєї дорогої народности.

Ми не хочемо переступати далеко, що до вчинків нашого народа яке зпричиняє алкогалї, а завважувем: чи мало ґрунтів в старім краю опинилось в руках

арендарів через пиятику а навіть вигнало їх сюди на чужину. Сльози з очий котять ся з жалю, поглядаючи на наш дорогий нарід та його сучасне жите і поступок лихих дії зглядом пиятики і хоче ся сказати, що власне через пиятику наш нарід славянський — нарід славний — вже втратив се чесне імя от тут в Америці і на жаль як завтра побачиши своїх братів з простертими руками за милостинею на кождім розі, у кождім місті Америки. Ся воля серед котрої они гуляють не думаючи замолоду, принесем їм певно жебрачу торбу! Не мене се необачних молодиків так як не менає нікого смерть!

Богато людей кажуть, що они не вживають кріпких напунків понад силу і не тратять богато своєї праці. Однак ми всюда подибуем, що хто не, того бодай раз в житю алькоголь поборить, приведе до втрати його праці і до нечести, що противить ся людському званю, в очах обачних людей світа.

Нарешті скажемо, що народ зовсім обійшов би ся без алькоголів навіть тоді, колиби алькоголі не приводили людей до діянь сумних наслідків, а то бачимо, що люди котрі пють, мають великі втрати через пиятику, а проте не кладуть найменшої ваги на свою втрату. І не знати як семулиху запобігти і чи брати ся з тиха чи грізно до усуненя сего зла; та якою наукою виступати проти сего?

На нашу думку лишає ся одна рада: закладати товариства тверезости і в сей спосіб гуртувати людей. Коли будуть они при таких товаришских схо-

динах черпати науку і пізнавати свої блуди, перестануть ходити в корчми та шинки по своїй волі і ухиляться ся від пиятики. З засади не треба пити кріпких напитків, а найдівніше щоби в журбі посічали одні других і розговорювали турботні думки людини журливої.

Такі товариства тверезости як також читальні і иньні тверезі сходини, повинні закладати ся всюди. Они обходять ся з малими вкладками а користь від їх не аби яка. В нас на жаль — хотівши порівнати такі сходини з другими народами — є дуже мало; надія на Бога і працю одиниць, що трудять ся по часті в народі на його користь, з часом побільшить ся і ціль для народного добра буде бодай по часті осягнена. Тільки сміло берім ся за діло на користь своему народу і чим хто може принести користь, най приносить!

Невчений лікар.

В часі якої будь суперечки, жінка називала свого мужа лікарем, хоть він не мав навіть найменшого понятя о ліченю хороб. Про се знали сусіди. Та стало ся, щоб в царя сего краю одиначка донька вдавилась кісткою з риби і найвченійші знатоки лікарі не могли помочи сій нещасній дівчині. Цар, бажаючи уратувати своє улюблене дите, розголосив по краю що всякий хто має яку таку практику лікарську, явив ся до його донечки, а хто не зхоче прийти, то-

го силою приставити. Сей чоловіка, що його жінка прозивала лікарем, під сей час лихо обходив ся з сусідами і они обявили властям, що він є лікар. Він не хотів явити ся добровільно до хорої дівчини бо знав, що він не лікар, а що зовуть його лікарем, се тільки через жену. Власти таки силою взяли його до хорої дівчини. Тут треба було показати бодай що то, що вміє, бо інакше карати муть. Він приказав людям що були коло хорої, вийти з кімнати і приступивши до дівчини почав її екзекувати. За той час нім його баданя до неї дійшло, ушло часу не мало, отже гістка виповзла на верх. Сей случай приніс не мало радости царському двору, а лікаря признано найліпшим знатоком лікарським в краю.

Лікар був з него тепер лікар. На всю губу лікар. Про його рознесла ся слава по всему краю. Говорили що нема по него лікаря. А він тільки лиш вздихав тяжко як коло него панство асистувало бо знав, що нічогоісенько не знає зглядом лічення. Цар радував ся ним і мав повну надію що він не мало людий приведе до здоровля в його краю. Тепер взяли його до больницы (шпиталю) до хорих і мав він тут занятися ліченням. Він не знав що йому робити, лічити не знає, а втічи не було як. Нарешті придумав от що: Приказав щоби не входив ніхто з лікарів враз з ним в больницу але віншов сам. Він сказав до хорих, що для них лишаєть ся тільки оден лік щоб спалити одного з найслабших живцем, а попіл з тіла давати иньшим пити три рази в день з водою і се усуне всяку недугу, а коли се не поможе треба па-

лити їй інших! Тепер почав питати хорих одного по другім, хто з них слабший щоби спалити — слабого не було. Так він переішов всі відділи больничого двору з сим питанням і не знайшов нікого в тяжкій недугі. Хорих більше половина такої сеї днини пішли домів, а решта заявили, що по двох — трох днях опустять больницю, підуть домів бо чують, що з його приходом їм стає легше. Цар і інші лікарі як побачили кільки він за оден деньвилічив людей, сказали: „Се справді лікар!“

Покинули убійство.

Було се на острові фінляндського заливу. Кілька десятих літ тому назад, в Росії жив великий розбишак. Він убивав людей ціле своє життя. Він не був учений а проте знав кромі російського язика мову фінську. Він не голів бороду а коли ішов на свою здобич одівав ся в рясу сьвященничу, брав в руки валізу з книжками, хоть читати не знав, і так ішов. Він удовав сьвященника в часі зброднярств і через се ніхто не міг вислідити його ремесла. Раз йому захотілось відвідати фінляндський край. Перевозили його через залив два брати Фінлянди, що жили на однім з сих островів. (На сему заливі є много островів порозкидані так, що від одного до другого треба їхати пів дня день або й більше; на них живуть люди займаючись головно риболовством). Відіхавши

кусок дороги від берега, керманічі почали радитись втопити пасажира, бо думали, що в него у валізі є гроші або інші дорогоцінності. Він почув сю балачку, котра очевидячки мала закінчитись його життям, вдарив на него жах і він зараз почав каяти ся за свої злі вчинки, бо трафив на таких людей як він сам. Сі також були убійники. Щоби увійти смерти, він отворив валізу і передоїмав книжки з неї на поміст, то знов укладав до валізи, показуючи в сей спосіб, що в него нема ніч їм придатного як се они думали. Керманічі побачили книжки і сказали: „Се сьвященик, не кидаймо його у воду а возьмім домів та най він нашій мамі проповідує слово Боже“.

На другий день лише зазоріло, господня оділась в рочисто, припрятала бурдей, побудила синів і ожидали проповідника. Она не чула проповіді звиш 50 літ а сини також давненько не чули проповідника.

Проповідник зробив велике вражіне на слухачів. Він хотяй до сих пор не бояв ся Бога, а тепер почув в собі якусь невисказну силу Божу, що склонила його і сдухаючих до великої боязни. Він добре бачив що сі поповнили на многих убійство, так як і він.

Розбишак, як вже видно з його життя, проповіді ніколи не чув а заняв ся такою проповідію яку чув у своїм серцю і душі. Він вносив очи до неба вздихав сердечно і говорив те, що чув на своїй совісти. Проповідь ся спонукала убійників покаяти ся і покинути грішне діло яке чинили до тепер. Они коли-

шили острів та заняли ся чесною працею де инде. І розбишак покаяв ся, більше не вбивав. Жив чесно.

Повісили безвинно.

Було се під осінь, підчас сїяня озимини. Властитель сіл — Бог знає як там його звали — їздив з фірманом по полю оглядати свою рілю чи готава під засїв. Він побачив у віддаленю чоловіка з сївою на плечах, що розбрискував зерно по своїй рілі. Він доходив з сївою до дороги. Кидав хвильку раз пораз зерном, потім положив сїву на рілю, застановлюв ся на якийсь час і знов кидає і знов перестає. Пан се запримітив. А приїхавши до рільника ближше поспитав, чому він не сїє як звичайно але перестає? Пан думав що рільник слабкий або ледащий до роботи. „Се зерно котре я мав би викидати в хвилі коли не кидаю, не принесе мені найменшої користи — сказав рільник — бо сю частицю мають птахи поклевати, миши поїсти, на землю висипати, а так як мене бачите що роблю, кождісеньке зерно принесе користь звичайну“. Пан здивував ся почувши се і спитав знову: — Хиба ти знаєш коли помреш? — Так відповів рільник: „Я помру на саме Різдво“. — А коли я? — поспитав пан. „Пан помруть на Великден“. — А коли мій фірман? „Фірмана Зеленої Неділі повісять за крадіж“ — відповів рільник. Пан записав його імя і поїхав дальше.

Надійшли Різдвяні свята. Пан сказав фірманови запрячи коні до залубень і поїхати до села де жив рільник, довідати ся чи він справді помер чи жив. Приїхали біля його воріт аж тут в него бинкет, шють, їдять та музика приграс йому; зовсім непомітно на смерть.

З вітсіля був гарний кусок дороги до села панських дібр так, що коні таки добре протропались прибігчи сюда, і они заїхали в гостинницю перепочити на хвилю та перекинути голод. В гостинницю вбіг якийсь чоловік, кажучи, що сей хлоп задля котрого пан приїхав, помер. Бинкет він справив власне на то, щоби при своїх товаришах умерти. Пан, щоби переконатися, вмисно пішов до помершого і побачив на власні очі на катофельці труна.

Зближався Великдень. Пан ні про що иньше не думав тільки про смерть. Він тремас у себе лікаря думаючи, що за його помочю заощадить здоровле і смерть перейде. Ось вже і Великдень, пан здоров. Дворяне понесли в церков паску святити, — пан не хоріє. Мабуть збрехав хлоп про мою смерть — думав собі пан — я здоров, від мене смерть далеко. Уже і паски пренесено домів, приладжено на стіл, — пан здоров. Сіли їсти. Пан іно вкусив св'яченого, але не проликнув, він вдавив ся. Його поховано а фірман розчитав ся з служби і пішов домів.

Фірман жалував дуже. Помер рільник що предсказав собі і панови смерть — помер і пан, але їхня смерть була чесна, звіщо мене вішатимуть? Ч-ж не провинив ся до сих пор ні в чому; я й даль так

обходити ся буду, щоб не було на мене ніяких причин — думав фірман — і жив чесно.

Насіли Зелені Свята. Фірман без вини. Збрехав рільник про мою смерть — думав фірман — я не винен ні в чому, за щож мене вішатимуть? Але се правда що рільник про свою і панову смерть знав добре. Я піду побачити те жито що він сіяв, оно має бути гарне. Пішов.

Жито на сій ниві вже оддалік відріжняло ся від других озимин. Гарне аж очи бере до себе. Велике, густе і колосисте. Рівне як ножницями втяв. Велике в стебло і густе. Приішов аж на ниву. Він любував ся ним. І, щоби приглянути ся колосям, зробив крок оден і другий з дороги в панню, лавав стебла рукою, то знов чернав. Нараз кількох людей гу-гульк з панні і зланили фімана. — „Еге! то се ти паничу викрав скорбною з грінми з нашої церкви, сховав у жито а тепер приішов щоб забрати з відсі-ля і втічи дальше?!“ Зланили невинного фімана, увязнили і повісили помимо того, що він не викрав гроші але хто иньшій.

Мудрий вїт.

Було се колись, оден пан позичив у другого па-на гроші. Услїве було таке: Довжник мав принести гроші властителю в рівний рік, а колиб передержав речинець, має врізати фунт тіла у довжника. Процен-ту властитель не хотїв, тільки в точнім речинцю зво-роту грошій.

Зближив ся рівний рік, довжник несе властителью гроші. Йому треба було перевезти ся через ріку, а тепер як надто ломав ся лід на ріці і не мож було ніяк перепровадити ся на другий бік. Другий день ріка вчистилась і довжник приніс гроші властителю але він їх не хотів приймати, бо речинець прѣминув і він забажав вирізати фунт тіла так як се стояло в договорі. Довжник не пристає на се. Властитель заскаржив його до суду, домагаючи ся вирізати фунт тіла. Пани сї були багаті, они мали за що правувати ся і коли суд признавав одному вину сей не преставав, коли другому, той не престає.

Справа тягла ся довгий час, з одного суду до другого. Нарешті дійшла она до найвисшого суду і тут уже конечно треба було положити якийсь кінець. Судія сказав, що коли они не поладнали справу до сих пор то і він розсліджувати не буде а передає на приватний суд і як сей рішить, так має бути.

Сидів там в заперті дванайцятилітний хлопець за те, що повісив другого хлопця. Було се так: Він пас худобу з иньшими хлопцями, звичайно, як се буває, по селах, і они вибрали з поміж себе вїйта та радних і коли хто з дїтий не хотїв вїйтови корити ся, завертати худобу чи що иньше, вїйт скликав радних і судили непослушного хлопця після вини. Таким чином засуджено повішати одного хлопця, але се ішло в жарті. Они привели його до верби, пригнули крак та зачепили шнур на шию. В часі коли они бавили ся, худоба пішла в ниви і робила своє. Польовий не знаючи що за іграшку дїтво, веде, крикнув

на них щоб дати позір на худобу, они перелякані пустили крак і побігли за худобою, а крак підніс ся в гору з хлонцем і він задушив ся.

Сеї вїїт — як його судія звав — мав судити справу. Його введено з казні де сидів, у судову галю і розказано справу. Він подумав хвильку, потім звертаючи ся в сторону де сидів довжник сказав: „Вас паноньку передано мені щоби розсудити, тож вы мусите дати фунт тіла врізати бо так стоїть у договорі; а ви пане — сказав до властителя гроший — ріжте тільки фунт, не більше, бо иначе я вам різати му кілька мені внодобаєсь“. Згода? Пан знав що годі врізати тільки фунт, полагодив ся з своїм довжником.

Хлонця за се що гарно розсудив справу, пущено домів. Він знова вигонив худобу на пасовиско. Його вже кликали хлонці „вїїтом“.

Невдовзі потім як пущено його домів, до суду наснів другий процес. А те такий: Оден подорожний зайшов до гостинниці перекусити децо. Се було у п'ятницю і жидівка приправила печену рибу на сабаш. Риба дуже пахла. Подорожний сказав до Жиди: „Се що я нюхав сю рибу, значить так само як би і наїв ся“. Жид: Ну, ну! Ти виюохав що найлучше, за се мені треба дати десять гроший — сказав Жид. Хлоп не хотіт дати. Жид взяв з него сірак. Хлоп заскаржив Жиди до суду. Жид знав ся з судовими людьми і они присудили щоби хлоп заплатив Жидови те що він бажав.

Жид сівши на візок що тягнула одна коняка,

помчав до мів, а хлопи також пішов кудя Бог прова-
див. Іде Жид якраз по при дїтвору де находив ся
вїїт, що доперва з арешту випущено його. Гов! Гов!
закричали хлопці коли Жид їх проминав. Коняка
стала. Жид прав натиком бідного коня щоби їхати
дальше, та прозивав хлопців Бог знає як. Але се не
помогло, бо хлопці занаали коня за узди і стримали.
Вїїт приступив до Жидя питаючи де був та кудя
їде. Жид не хотїв і чути сего а ще гірше прозивав
хлопців і бив коня та сїнав за узди, щоби втічи від
хлопців. Вїїт побачив що Жид не хоче відповідати
на питання, приказав щоби хлопці помолотили Жидя
батогами. Жид узрів що се не жарт, розновїв вїїтови
все як треба. Тодї вїїт приказав Жидови злізти з
воза, забравши від него не лише ті десять грошій
що хлопи заплатив за запах риби але і всі які знахо-
дились у кишени, вложив їх у торбину, завязав Жид-
ови очі, дзвонив грїшми кругом Жидя і питав чи
чує як гронї дзвонять. Жид відповїв що чує. Вїїт
сказав: Так тобі нема нич з сих грошій що дзвонять
у моїй торбинї, як хлопови що пахав рибу а не їв.
Гронї вже мої, а ти мене скаж до суду. Жид вер-
нув таки зараз до суду і розновїв своєю пригоду, але
судїя відповїв що вїїт добре розсудив бо так і нале-
жалось.

